

ČITATEĽSKÉ AKTIVITY ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC V ROKU 2023

MGR. ROZÁLIA CENIGOVÁ

✉ rozalia.cenigova@nivam.sk
Národný inštitút vzdelávania
a mládeže
www.nivam.sk

The article summarizes the reading activities of school libraries in 2023 carried out under the auspices of the National Institute of Education and Youth within the framework of the International Month of School Libraries and the International Day of School Libraries. The author focuses on various initiatives of schools and school libraries, including the following projects: *Záložka do knihy spája školy* (Bookmark Unites Schools) and *Záložka do knihy spája slovenské školy* (Bookmark Unites Slovak Schools) the long-term goal of which is to support the reading, reading literacy, creativity and social skills of students. As in the framework of the Slovak-wide project *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* (The Most Interesting Event of the School Library), they strengthen the relationship of students to reading and to the school library in a fun way. The benefits of individual reading activities include the physical and social involvement of students who are economically and medically disadvantaged, which is in line with the inclusive nature of each project.

Keywords: school libraries, reading, reading literacy, inclusivity, events, National Institute of Education and Youth

Národný inštitút vzdelávania a mládeže v Bratislave zorganizoval v októbri 2023 pri príležitosti *Medzinárodného mesiaca školských knižníc* a *Medzinárodného dňa školských knižníc* tri čitateľské projekty, ktorých sa zúčastnilo **1 519 českých a slovenských základných a stredných škôl s celkovým počtom 173 906 účastníkov**. Cieľom uvedených projektov bolo predovšetkým, aby čítanie bolo vnímané ako spoločensky prítlačlivá a oceňovaná vec a stalo sa prirodzenou súčasťou života žiakov. Zároveň ich zámerom bolo, aby žiakom čítanie prinášalo radosť, rozprávali sa o prečítanom a navzájom sa motivovali prečítať si knihy so silným príbehom. Rovnako sa učili zábavnou formou porozumieť tomu, ako ilustrácie a obrázky spolu súvisia a ako ich vytvorené záložky zapôsobia na rovesníkov z partnerských škôl. Ich bonusom bolo aj vytváranie žičlivej atmosféry v triedach, v rámci školy či priateľských vzťahov medzi partnerskými školami.

ČESKO-SLOVENSKÝ PROJEKT ZÁLOŽKA DO KNIHY SPÁJA ŠKOLY

Pri príležitosti októbra ako *Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2023* zorganizoval Národný inštitút vzdelávania a mládeže 14. ročník česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy* s cieľom nadviazať vzájomnú spoluprácu medzi českými a slovenskými základnými školami a osemročnými gymnáziami, ale aj umožniť poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry, regionálnych zvykov či života žiakov v Slovenskej republike a Českej republike a podporiť tak kreatívne čítanie prostredníctvom výmeny záložiek do kníh. Českí žiaci vyrábali záložky do knihy na tému *Inspirujúci svet pohádek, básní a příběhů* a slovenskí žiaci na tému *Inšpirujúci svet rozprávok, básní a príbehov*.

Národný inštitút vzdelávania a mládeže vytvoril koncom septembra 2023 na základe spracovaných údajov z elektronických prihlášok **590 partnerských dvojíc** s prihliadnutím na typ a druh školy (napr. základná škola, špeciálna škola, málotriedka, osemročné gymnázium), stupeň zapojenia žiakov zo základnej školy (napr. len 1. stupeň, len 2. stupeň, spolu 1. a 2. stupeň), na počet prihlásených žiakov a vopred dohodnuté partnerstvo medzi dvoma školami. Následne zaslal kontaktné údaje každej partnerskej dvojici spolu s podrobnými doplňujúcimi informáciami

Záložky žiakov ZŠ Vysoká nad Uhom (Archív Národného inštitútu vzdelávania a mládeže, ďalej len NIVaM)

o realizácii česko-slovenského projektu a v priebehu októbra im posielal dôležité informácie a pokyny. Termín ukončenia výmeny záložiek stanovil na 31. október 2023 a termín zaslania dobrovoľného vyhodnotenia z priebehu česko-slovenského projektu na 16. november 2023. Záštitu nad uvedeným česko-slovenským projektom prevzala **Knižnica Jiřího Mahena v Brne**.

Do česko-slovenského projektu sa prihlásilo **1 180 škôl s celkovým počtom 134 008 žiakov**, z toho bolo **481 českých škôl s celkovým počtom 45 637 žiakov** a **699 slovenských škôl s celkovým počtom 88 371 žiakov**.

Samotnej výrobe záložiek predchádzalo nespočetné množstvo kreatívnych, podnetných a zábavných čitateľských aktivít, ktoré zorganizovali buď sami školskí koordinátori, alebo v spolupráci so svojimi pedagogickými, alebo odbornými zamestnancami. Medzi najobľúbenejšie patrili napríklad tieto čitateľské akcie: spoločné ranné čítanie kníh, rolové čítanie, maľované čítanie, žiacke besedy o prečítaných obľúbených knihách a ich odporúčanie rovesníkom na prečítanie, besedy so spisovateľmi, besedy so starými rodičmi žiakov a obdarovanie svojimi záložkami, čitateľské maratóny, literárne kvízy, hodiny hlasného čítania, recitačné súťaže, čítanie dobrodružných príbehov a rozprávok staršími žiakmi mladším žiakom, dramatizácie básničiek a rozprávok, tvorba pracovných listov, leporel a básní, kreslenie ilustrácií podľa námetu z prečítaných alebo vypočutých audiopříbehov, tvorivé čitateľské dielne, písanie čitateľských denníkov, riešenie hádaniek, literárne prezentácie, spoločné pozeranie filmových spracovaní rozprávok, rozhlasové relácie, ktoré zachy-

távali priebeh prípravy záložiek, a predstavenie všetkým členom školskej komunity zaujímavosti zo života pridelenej partnerskej školy. Zorganizované čitateľské aktivity boli najčastejšie súčasťou podujatí, napríklad *Európsky deň jazykov*, *Číta celá škola*, *Deň poézie*, *Deň čitateľských kútikov*, *Spájanie generácií*, *Čítajme spolu*, *Maľované čítanie*, *Čítanie rozprávky od babičky*, *Knižné večery*, *Knihy v knihe*, *Literárny milionár*, *Čítanie so striguškou Agátkou*, *Hravé čítanie*, *Hádaj rozprávku*, *Čítame v školskej knižnici*, *Burza kníh*, *Oslava Medzinárodného dňa školských knižníc*.

Mnohí školskí koordinátori dopĺňali vyučovacie hodiny slovenského alebo českého jazyka čítaním ukážok z najznámejších slovenských alebo českých rozprávok v origináli, hrou na prekladateľov krátkych literárnych textov z češtiny do slovenčiny alebo, naopak, prezeraním najobľúbenejších kníh od najznámejších českých a slovenských spisovateľov či pozieraním kreslených seriálov, najčastejšie večerníčkov alebo filmových spracovaní rozprávok.

Na tomto mieste chceme trochu podrobnejšie priblížiť napĺňanie zmysluplného posolstva česko-slovenského projektu prostredníctvom originálnych, kreatívnych a hravých foriem práce s knihami pri výrobe záložiek v Českej republike:

- V **Základnej škole Stráž** sa do česko-slovenského projektu zapojili skoro všetci žiaci. Záložky vyrábali počas vyučovacích hodín výtvarnej výchovy, českého jazyka a čitateľských dielní. Najmladší žiaci, ktorí sa inšpirovali tradičnými rozprávkami, vyrábali záložky s pomocou triednej učiteľky. Starší žiaci hľadali inšpiráciu v knihách, ktoré aktuálne čítali, poprípade ich prečítali skôr a boli pre nich niečím inšpiratívne a zaujímavé. Na druhú stranu záložky vždy uviedli autora a názov knihy, ku ktorej sa zobrazená ilustrácia vzťahovala. V rámci aktivít, ktoré výrobe záložiek predchádzali, prípadne ich sprevádzali, išlo predovšetkým o spoločné či samostatné čítanie, zdieľanie prečítaného so spolužiakmi. Najmä u najmladších žiakov, ktorí ešte nevedeli čítať, išlo predovšetkým o počúvanie textu a jeho následnú interpretáciu – prerozprávanie rozprávky, odpovedanie na otázky, vyvodenie morálneho poučenia. Starší žiaci informovali spolužiakov o svojich obľúbených knihách, odpovedali na ich otázky, snažili sa vystihnúť hlavnú myšlienku príbehu a uhádnuť, ktorému kamarátovi by sa mohla páčiť ich kniha.
- V **1. základnej škole na Západnej ulici v Plzni** záložky vyrábali najmä na hodinách výtvarnej vý-

chovy. Učitelia využili medzipredmetové vzťahy s hodinami českého jazyka a literatúry. Príjemnou motiváciou k výrobe záložiek bola súťaž tímov v skladaní literárnych dvojíc. Školská koordinátorka pre mladších žiakov pripravila dvojice zo známych rozprávok a povestí a pre starších žiakov dvojice z klasickej českej a svetovej literatúry a súčasnej literatúry pre deti a mládež. Po vyhodnotení súťaže sa žiaci navzájom spontánne bavili o tom, čo z uvedených kníh čítali alebo videli vo filmovom spracovaní, ktoré ďalšie knihy práve čítajú a môžu ich odporučiť ostatným. V priebehu realizácie česko-slovenského projektu navštívili pobočku Knižnice mesta Plzeň, ktorá sa nachádza v priestoroch ich školy. Knižničká pre nich pripravila ukážky zo slovenskej poézie pre deti a rozprávala sa s nimi o prekladoch najznámejších slovenských kníh. Svoju návštevu ukončili kvízom *Prelož slovenské slová do češtiny*.

- V **Základnej škole a materskej škole Vacov** žiaci s veľkým nadšením vyrábali záložky pre slovenských kamarátov. V každej triede sa inšpirovali inými knihami. Žiaci v 1. triede sa motivovali napríklad knihami *Pat a Mat*, *Krteček*, *Liška Bystrouška*, *Malá Ema*, *Mach a Šebestová*, ktoré si spoločne vyhľadali v školskej knižnici. Rozprávali sa o jednotlivých literárnych postavách a spisovateľoch. Niektoré rozprávky si pozreli aj vo filmovom spracovaní, iné si zase zahrali. Žiaci v 2. triede sa nechali inšpirovať detskou literatúrou, ktorá bola vhodná pre mladších čitateľov. Motívom pre ich záložky sa stali tieto atraktívne rozprávkové bytosti: Červená karkulka, Křemílek a Vochomůrka, Pat a Mat, Rákosníček, Bob a Bobek. Počas vyučovania spoločne čítali knihu *Jak myška učila zvířátka číst*. Žiaci 3. triedy priniesli do školy svoje práve prečítané knihy, ktoré mali zapísané v čitateľských denníkoch. Každý prečítal krátky úryvok zo svojej knihy a usiloval sa získať čo najviac záujemcov o prečítanie práve jeho knihy. V triede si vytvorili výstavku z prinesených kníh a čitateľských denníkov. Skôr ako sa pustili v 4. triede do výroby záložiek, navštívili obecnú knižnicu, v ktorej si každý žiak našiel zaujímavú knihu pre samostatné čítanie. Keďže jeden štvrták má matku z Liptovského Mikuláša a vďaka nej vie veľmi dobre po slovensky, učiteľka pripravila aj hodinu slovenského jazyka, na ktorej sa jeho spolužiaci zoznamovali s niektorými slovenskými výrazmi.
- V **5. základnej škole na ulici Matěje Kopeckého v Chebe** sa do výroby záložiek aktívne zapojili

- z 1. stupňa prváci až štvrtáci a z 2. stupňa šiestaci. V každom ročníku zvolili iný prístup k tvorbe záložiek a podpore čítania. Napríklad prváci sa nechali inšpirovať básničkami, ktoré poznali ešte z materskej školy, alebo básničkami, ktoré sa stihli naučiť na začiatku školského roka. Druháci sa nechali motivovať rozprávkami, o ktorých sa učili v prvej triede. Na hodinách čítania tretiaci čítali slovenské ľudové rozprávky, porovnávali ich s českými a hľadali podobnosti. Na internetovom portáli YouTube si pozreli aj krátke rozprávky v slovenskom jazyku. Rozprávali sa o Slovensku, spievali slovenskú hymnu a kreslili slovenskú vlajku. Štvrtáci si čítali príbehy z dobrodružných kníh. Šiestaci si najskôr v rámci diskusného krúžku predstavili z domu prinesené najobľúbenejšie knihy a neskôr si ich navzájom vymieňali.
- V **Základnej a materskej škole Skořenice** žiaci pracovali s nadšením vo všetkých triedach, pričom každá trieda sa inšpirovala inou knihou pri tvorbe záložiek. Napríklad 1. a 3. trieda, ktoré majú spoločné hodiny výtvarnej výchovy, pracovali s knihou *Žízaláci*. V druhej triede čítal každý žiak zo z domu prinesenej obľúbenej knihy a usiloval sa nalákať ostatných spolužiakov k jej prečítaniu. V štvrtej triede vyrábali žiaci záložky podľa najobľúbenejších rozprávkových a večerníkových knižiek. V piatej triede, v ktorej spoločne čítali knihu *Tajomný ostrov* od Julesa Verna, sa inšpirovali dobrodružným príbehom.
 - V **Základnej škole Adolfa Záborského Rybí** sa dokonca prváci až tretiaci nechali inšpirovať preloženou knihou od Lubomíra Feldeka, ktorú našli v školskej knižnici. Konkrétne to bola rozprávka *O tatranských obrech z Velkej knihy slovenských pohádek*. Štvrtáci a piatáci hľadali motiváciu v básnických zbierkach, ktoré ilustroval ich slávny rodák Adolf Záborský. Najviac ich zaujali tieto: *Ráj domova*, *Zlaté slunce*, *bílý den* a *Je nám dobře na světě*. Takisto siahli aj po knihe od Jiřího Žáčka *Táto, kup mi slona!*, ktorá obsahuje veselé básničky.
 - **Gymnázium Tišnov** celú aktívnu podporu čítania zakončilo osobným odovzdaním záložiek počas jesennej návštevy vybranej skupiny žiakov z Gymnázia Vojtecha Mihálíka v Seredi. Školské koordinátorky z oboch osemročných gymnázií si vopred dohodli aj spoločný kultúrny program, na ktorom okrem iného prebehlo aj čítanie úryvkov z knihy *Malý princ* v češtine a v slovenčine. Najskôr gymnazista z Tišnova prečítal úryvok v českom jazyku a gymnazista zo Serede v slovenskom jazyku. Potom si vymenili knihy a nasledovalo vtipné a úsmevné čítanie, pretože oboch žiakov potrápili niektoré české alebo slovenské výrazy. Rovnako chceme stručne predstaviť napĺňanie zmysluplného poslania česko-slovenského projektu prostredníctvom originálnych, kreatívnych a hravých foriem práce s knihami pri výrobe záložiek v Slovenskej republike:
 - V **Špeciálnej základnej škole v Letanovciach**, ktorá má prevažne žiakov z málopodnetného prostredia, sa o to viac snažia u nich formovať lásku k čítaniu a literatúre prostredníctvom zábavných foriem s knihou. Práve česko-slovenský projekt je jednou z hlavných inšpirujúcich čitateľských aktivít, do ktorého sa zapájajú všetci triedni učitelia so svojimi žiakmi. Pri jeho realizácii využívali knihy zo školskej knižnice a detské časopisy *Vrabček*, *Fifík* a *Zvonček*. Mladší žiaci na záložkách stvárňovali obľúbených knižných hrdinov z rozprávok, starší žiaci prevažne z dobrodružných príbehov. Samotnej výrobe záložiek predchádzalo niekoľko čitateľských akcií. Napríklad na vyučovaní v rámci medzipredmetových vzťahov, krúžkových činností a v školskom klube detí prebiehal *Príbeh vzniku záložky*. Počas ďalších čitateľských aktivít, ako boli napríklad *Týždeň našej školskej knižnice* a *Čítajme spolu*, starší žiaci čítali úryvky z obľúbených kníh mladším žiakom.
 - V **Základnej škole s materskou školou v Lazanoch** sa opäť s radosťou zapojili do česko-slovenského projektu, ktorý bol pre nich bohatou inšpiráciou pri podpore kreatívneho čítania a pri výbere literárnych motívov na záložky počas hodín literárnej a výtvarnej výchovy. Školská koordinátorka v spolupráci s triednymi učiteľkami zorganizovala niekoľko príťažlivých čitateľských aktivít. Napríklad druháci si vyučovaciu hodinu nazvanú *Druhácke rozprávkové kocky* sprijemili hrou a prerozprávaním rozprávky. Tretiaci v rámci *Čitateľského maratónu 2023* čítali rozprávku a následne vytvorili leporelo podľa jej deja. Štvrtáci si počas čitateľskej aktivity *Triedna knižnica* urobili nástenku o spisovateľoch, ktorých knihy práve prečítali. Starší žiaci si v rámci čitateľskej akcie *Rozprávkový príbeh* pripravili pre mladších spolužiakov krátku ukážku rozprávky *Ako dedko repku zasadil*.
 - **Špeciálna základná škola pre žiakov s telesným postihnutím v Dolnom Kubíne** je takisto veľmi vďačná za realizáciu tohto česko-slovenské-

- ho projektu a opakovane sa doň aktívne zapája. Pretože okrem pozoruhodnej podpory čitateľskej gramotnosti a upevňovania priateľských vzťahov s českými rovesníkmi žiaci vždy prežívajú v školskom klube detí zaujímavé popoludnia plné zábavy, súdržnosti a smiechu. Na začiatku realizácie česko-slovenského projektu zorganizovala školská koordinátorka niekoľko pútavých čitateľských aktivít, napríklad počas podujatia *Číta celá škola*, ktoré sa uskutočnilo 5. októbra 2023, čítali všetci členovia školskej komunity. Pritom najmenší žiaci, ktorí ešte v tom čase nevedeli čítať, si prezerali knihy a počúvali čítanie rozprávok vychovávateľkami. Čitateľská aktivita *Deň poézie* bola zameraná na čítanie, rozbor poézie a prehliadku najzaujímavejších básní. V rámci čitateľskej aktivity *Deň čitateľských kútikov* každý žiak zotrval určitý čas v takzvanom čitateľskom kútiku a podľa svojho záujmu čítal z pripravených ľudových a moderných rozprávok, dobrodružných románov alebo zbierok básní.
- Inšpiráciou k výrobe záložiek v **Základnej škole v Dulove** boli knihy od Marianny Grznárovej-Bryndzovej a Josefa Čapka. Knihou *Matka a Kubko* sa snažili žiakom z Českej republiky sprítomniť kúsok tradičnej slovenskej kultúry. A zase knihou *O psíčkovi a mačičke* chceli na jednej strane priblížiť svojim žiakom českú detskú literatúru a na druhej strane potešiť českých kamarátov tým, že čítajú knihy od ich najznámejších detských spisovateľov. Taktiež zorganizovali aj čitateľské aktivity, ako hlasné čítanie v školskom klube detí, tvorba plagátov k prečítaným knihám, dramatizácie ľudových rozprávok, prerozprávanie deja podľa osnovy, besedu o prečítanej knihe a ďalšie.
 - V **Spojenej škole internátnej v Levoči** sa žiaci pri výbere literárnych motívov na záložky svojim rovesníkom nechali inšpirovať rôznymi knihami, s ktorými sa zoznámili aj počas rozmanitých čitateľských aktivít. Ako prvú zorganizovala školská koordinátorka besedu so Soňou Lesňákovou, ktorá je známa literárnou tvorbou pre deti a mládež. Následne usporiadala niekoľko knižných večerov, ktorých cieľom bolo predovšetkým vytvoriť príležitosť na zdieľanie literárnych zážitkov, navzájom sa inšpirovať a učiť sa jeden od druhého. Žiaci nahlas čítali úryvky z obľúbených kníh a diskutovali o prečítanom. Pripravila aj viacero knižných výstaviek, na ktorých si žiaci mohli knihy nielen poprezeráť, ale v prípade záujmu aj hneď vypožičať.
 - **Základná škola s materskou školou v Brvništi**

prikladala veľký význam charakteru česko-slovenského projektu, preto prostredníctvom kamarátskej záložky nielenže nadviazala spoluprácu s pridelenou partnerskou školou, ale vzájomne zdieľala aj skúsenosti a zručnosti súvisiace s čitateľskou gramotnosťou a prácou s literárnym textom. Zábavnou formou sa snažila podporiť záujem žiakov o knihy, literatúru a školskú knižnicu. Práve v školskej knižnici zorganizovala pri tejto príležitosti v októbri 2023 obdivuhodné čitateľské aktivity. Napríklad v určenom čase si žiaci mohli priniesť z domu obľúbenú knihu a predstaviť ju svojim kamarátom. V rámci vyučovacích hodín literatúry v jej priestoroch žiaci čítali literárne diela, lúštili krížovky zamerané na hlavné postavy dobrodružných príbehov, zapojili sa do maľovaného čítania, rozprávali sa o charaktere hlavných knižných hrdinov a zahrli sa aj pantomímou na tému *Môj literárny hrdina*.

- V **Základnej škole na ulici Československej armády v Prešove** je pekným zvykom, že sa každoročne zapája do česko-slovenského projektu. Pre žiakov vždy pripraví niekoľko sprievodných pozoruhodných čitateľských aktivít. Napríklad v októbri 2023 zorganizovala *Čitateľský maratón*, v rámci ktorého vybrané triedy čítali knihu počas celého vyučovania. Okrem čítania kníh žiaci riešili rôzne interaktívne cvičenia či vytvárali čitateľské projekty. Pre všetkých členov školskej komunity pripravila podujatie *Číta celá škola*. Pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc ponúkla zase žiakom 2. stupňa možnosť prísť počas prestávok na takzvané „verejné čítanie“ v školskej knižnici. Žiaci si mohli vypočuť príbeh a nechať sa inšpirovať k mimočítankovému čítaniu. Základná škola realizáciu česko-slovenského projektu ukončila čitateľskou aktivitou *SWAP kníh*, v rámci ktorej žiaci z domu prinášali obľúbené knihy, ktoré už sami prečítali a zároveň ich chceli darovať na čítanie spolužiakom, a výrobou záložiek. Žiaci vyrábali záložky na hodinách literatúry, aby sa navzájom inšpirovali prečítanými knihami. Každý žiak si priniesol z domu obľúbenú knihu a krásnou ilustráciou na záložke sa snažil zachytiť svoj jedinečný zážitok z prečítaného literárneho textu.

Čo sa týka záložiek, tak tie všetci žiaci vyrábali s radosťou a nadšením a podľa svojich schopností, zručností, možností a primerane k svojmu veku. V oboch republikách sa ich tvorbe najčastejšie venovali počas vyučovania, v rámci čitateľských dielní, záujmových

Záložky žiakov ZŠ Ježov, ČR (Archív NIVaM)

Záložky žiakov ZŠ CH. G. Masarykovej Lány, ČR (Archív NIVaM)

krúžkov, v školskej družine alebo v školskej knižnici. Najmenší žiaci zobrazovali literárne motívy z ľudových rozprávok, detských komiksov a večerníčkov. Starší žiaci boli prevažne ovplyvnení knihami, ktoré aktuálne čítali alebo ktoré prečítali v minulosti a ich očarili. Mladší gymnazisti pracovali s klasickou českou, slovenskou a svetovou literatúrou a súčasnou literatúrou pre deti a mládež.

Žiaci v Českej republike najčastejšie pracovali napríklad s týmito knihami: *Amálka*, *Bob a Bobek*, *Červená karkulka*, *Deník malého poseroutky*, *Křemílek a Vochoumůrka*, *Mach a Šebestová*, *Malá Ema*, *Opejskovi a kočičce*, *O Perníkové chaloupce*, *Pat a Mat*, *Rákosníček*, *Pipi Dlouhá punčocha*, *Staré pověsti české*, *Staré řecké báje a pověsti*, *Tajuplný ostrov*, *Z deníku kocoura Modroočka*. V Slovenskej republike si zase často vybrali tieto tituly: *Anna zo Zeleného domu*, *Červená čiapka*, *Čin-Čin*, *Danka a Janka*, *Denník odvážneho bojka*, *Gulliverove cesty*, *Guľko Bombulko*, *Harry Potter*, *Janko Hraško*, *Krtko*, *Macko Pú*, *Mach a Šebestová*, *Maťko a Kubko*, *Najkrajšie slovenské rozprávky*, *O dvanástich mesiačikoch*, *Pippi Dlhá pančucha*, *Rozprávky o psíčkovi a mačičke*, *Slovenské rozprávky*, *Slovenské povesti z hradov a zámkov*, *Šmolkovia*, *Traja pátrači*, *Tri prasiatka*, *Zlatovláska*.

Na zadnú stranu záložiek poväčšine napísali názov knihy a meno autora, aby inšpirovali svojich rovesníkov z partnerských škôl k prečítaniu danej knihy. Starší žiaci písali aj poštové alebo mailové adresy, prípadne kontakty na sociálne siete (napr. Facebook, Instagram), aby mohli udržiavať priateľskú komunikáciu aj po ukončení realizácie česko-slovenského projektu.

Školskí koordinátori do poštových zásielok k záložkám často priložili rôzne propagačné materiály o svojej škole, reklamné materiály o obci, meste či regióne, obrazové publikácie z jednotlivých regiónov, rozprávkové knihy, básnické zbierky, cédečka s ľudovými rozprávkami alebo so školskými pesničkami, školské časopisy a rozmanité darčkové predmety (napr. tašky, tričká, perá, ceruzky, sladkosti, malovánky, zápisníky, reflexné prívesky, textilné vrecká na prezuvky, turistické mapy, cyklomapy, ručne vyrobené origami, magnetky, kľúčenky, pohľadnice, ručne zdobené šatky na krk, sladkosti a pod.). V niekoľkých prípadoch došlo aj k osobnej výmene záložiek, pretože záložky priniesli riaditelia alebo zástupcovia slovenských partnerských škôl.

Mnoho škôl z oboch republík pripravilo výstavky a nástenky v aulách, triedach a školských knižniciach alebo uverejnilo na svojich webových sídlach fotografie z priebehu tvorby záložiek a fotografie najkrajších záložiek s pripojením krátkych správ s cieľom informovať všetkých členov školských komunít a takisto aj širokú verejnosť o výnimočnej podpore kreatívneho čítania a radostnej súdržnosti medzi českými a slovenskými rovesníkmi. Veľké množstvo článkov s rovnakým zámerom bolo uverejnených v školských časopisoch alebo regionálnych novinách. Niektoré školy sa dokonca dohodli na pokračovaní utužovania priateľských vzťahov.

CELOSLOVENSKÝ PROJEKT ZÁLOŽKA DO KNIHY SPÁJA SLOVENSKÉ ŠKOLY

Pri príležitosti **Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2023** zorganizoval Národný inštitút vzdelávania a mládeže **12. ročník celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy***, ktorého cieľom bolo nadviazanie kontaktov medzi slovenskými strednými školami a podpora čítania prostrední-

ctvom výmeny záložiek do kníh, nadviazanie vzájomnej spolupráce, kontaktov a poznávanie života žiakov v rôznych kútoch Slovenska. Stredoškólcami vyrobili záložky ľubovoľnou technikou na tému *Hrdinovia detektívnych románov* a zároveň sa zážitkovým spôsobom zoznámili s detektívnou literatúrou, ktorá na niektorých školách tvorí súčasť maturitných заданий.

Národný inštitút vzdelávania a mládeže vytvoril **86 partnerských dvojíc** z prihlásených stredných škôl, pričom vždy prihliadal na typ školy a počet prihlásených žiakov. Začiatkom októbra zaslal každej partnerskej dvojici kontaktné údaje spolu s podrobnými doplňujúcimi informáciami o realizácii celoslovenského projektu. V priebehu októbra im posielal dôležité informácie a pokyny. Termín ukončenia výmeny záložiek stanovil na 31. október 2023 a termín zaslania dobrovoľného vyhodnotenia z priebehu celoslovenského projektu na 16. november 2023.

Záložky študentov Školy umeleckého priemyslu vo Svidníku (Archív NIVaM)

Do celoslovenského projektu sa prihlásilo **172 stredných škôl s celkovým počtom 9 036 žiakov.**

Samotnej výrobe záložiek predchádzalo celé množstvo inšpirujúcich, pútavých a originálnych čitateľských aktivít, ktoré zorganizovali školskí koordinátori s pomocou svojich kolegov a s aktívnou účasťou žiakov. Takmer vo všetkých zapojených školách prebiehali zanietené diskusie o obľúbených detektívnych hrdinoch od svetových spisovateľov, predovšetkým britských autorov detektívnych románov, a od najznámejších slovenských autorov detektívok, spoločné čítanie úryvkov z detektívnych románov a prerazovanie príbehov o obľúbených detektívnych hrdinoch na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry, spoločné pozieranie detektívnych filmov, ktoré vznikli na základe knižnej predlohy, riešenie literárnych tajničiek, tradičných kvízov alebo online literárnych kvízov prostredníctvom využitia vzdelávacej platformy Kahoot, písanie detektívnych príbehov, vytváranie prezentácií v Powerpointe alebo písanie referátov o vybranom detektívnom románe.

Na ilustráciu uvádzame výber z niekoľkých tvorivých prístupov k rozvoju čitateľskej gramotnosti, čitateľských návykov a zručností v rámci realizácie celoslovenského projektu:

- **Stredná odborná škola Jána Antonína Baľu v Partizánskom** zorganizovala v spolupráci s mestskou knižnicou pre žiakov 2. ročníka takzvané voľné čítanie podľa vlastného výberu, pričom išlo najmä o literatúru pre deti a mládež v rámci vyučovacieho predmetu metodika jazykovej a literárnej výchovy.
- V **Gymnázium Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici** bola jednou zo sprievodných čitateľských aktivít zase beseda so spisovateľkou Jarou Radašovskou, spojená s prezentáciou jej knihy *Podivné prípady Urbana Baránika*.
- **Gymnázium v Turzovke** doplnilo čitateľské akcie, ktoré boli zamerané na podporu kreatívneho čítania, písania detektívnych príbehov a spoločného poznávania najvýznamnejších literárnych diel z oblasti detektívnej literatúry, častými návštevmi školskej knižnice a mestskej knižnice.
- Vyvrcholením čitateľských aktivít v **Strednej zdravotníckej škole v Žiline** bola výstava záložiek vo vestibule školy, ktorú sprevádzala žiačka v kostýme najznámejšej spisovateľky detektívnych románov Agathy Christie. Svojich spolužiakov očarila rozprávaním o zaujímavom a tajomstvami preple-

tenom živote uvedenej spisovateľky. Najzaujímavejším faktom pre nich bola informácia o jej práci v nemocnici počas 1. svetovej vojny, kde získala dôležité poznatky o jedoch, ktoré využila hneď pri písaní prvého detektívneho románu.

- **Stredná zdravotnícka škola v Humennom** okrem toho, že aktívne spolupracovala pri tvorbe záložiek s miestnym Kníhkupectvom na Korze, pripravila pre žiakov z prvého ročníka literárnu vychádzku, počas ktorej sa zoznámili s významnými humanistickými literárnymi pamiatkami. Žiaci si ich nielen zdokumentovali, ale aj spoločne o nich vytvorili príbeh.
- **Spojená škola v Prievidzi** v rámci podujatia *Jeseň plná napätia – Detektívne príbehy* pripravila pre žiakov niekoľko podnetných čitateľských aktivít. Jednou z nich bola aj exkurzia v Hornonitrianskej knižnici spojená s výberom detektívnej literatúry.
- V **Škole umeleckého priemyslu v Ružomberku** samotnej výrobe záložiek predchádzal brainstorming. Na hodinách výtvarnej výchovy si každý zo žiakov vytvoril svoju myšlienkovú mapu na vyhlásenú tému celoslovenského projektu. Zámerom bolo, aby nevytvárali všetci záložky napríklad v štýle Sherlock Holmes. Následne sa žiaci navzájom informovali o svojom spracovaní témy *Hrdinovia detektívnych románov*. Rozprávali sa aj o znakoch detektívnej literatúry, o obľúbených detektívkach či najznámejších detektívoch.
- **Obchodná akadémia v Považskej Bystrici** najskôr žiakov 1. ročníka oboznámila s fungovaním školskej knižnice, z ktorej si mohli vypožičať detektívku. Žiakom 2. a 3. ročníka umožnila, aby si na hodinu slovenského jazyka a literatúry pripravili krátke referáty o autoroch detektívnej literatúry a vzájomne sa rovesníckym spôsobom vzdelávali. Niektorí žiaci si vybrali aj slávnych televíznych seriálových detektívov. Štvrtákom odporučila, keďže detektívna literatúra na ich škole tvorí jednu z maturitných otázok, aby si pripravili spolu prezentáciu v Powerpointe o detektívnej literatúre aj literárny kvíz na hravé precvičenie získaných vedomostí.

Stredoškóla taktiež pracovali s radosťou a nadšením na výrobe záložiek pre svojich rovesníkov, pričom pri ich tvorbe vyžívali buď tradičné spôsoby (napr. maľovanie, kreslenie, koláž), alebo modernejšiu techniku (napr. umelú inteligenciu, online grafický program Canva, 3D tlačiarne). Najčastejšie siahali po literárnych motívoch z kníh od autorov, ako Robert Arthur,

Záložky študentov Spojenej školy internátnej v Snine (Archív NIVaM)

Truman Garcia Capote, Michael Conely, Juraj Červenák, Dominik Dán, Sir Arthur Conan Doyle, Ian Fleming, John Grisham, Thomas Harris, Raymond Thorton Chandler, Agatha Christie, Mauren Johnson, Jo Nesbo, Edgar Allan Poe. Na zadnú stranu záložiek skoro všetci písali svoje poštové a mailové adresy alebo kontakty na sociálne siete (napr. Facebook, Instragram), aby mohli zostať v priateľskom spojení aj po oficiálnom ukončení celoslovenského projektu.

Do poštových zásielok k svojim záložkám často priložili propagačné materiály o škole a jej učebných odboroch, informačné letáky o regióne, knižné publikácie, informačné brožúry, školské časopisy, školské ročenky, fotografie žiakov a rôzne spomienkové predmety (napr. perá s logom školy, kalendáriky, rozmanité kancelárske potreby, stojany na mobil). Aktívni stredoškólači s pomocou školských koordinátorov uverejňovali na webových sídlach škôl stručné informácie o uvedenom celoslovenskom projekte spolu s fotografiami najkrajších záložiek, písali stručné články do školských časopisov, z priateľských záložiek urobili nástenky alebo výstavy, aby informovali celú školskú komunitu o kreatívnej podpore čítania. Darované záložky si následne vkladali do svojich učebníc literatúry, čítaniek alebo práve čítaných kníh. Niektorí školskí koordinátori sa dohodli, že zostanú v priateľskom kontakte aj po ukončení celoslovenského projektu a kamarátom navrhli návštevu školy a jej regiónu, spoločný školský výlet či do-

konca zapojenie sa do spoločného školského projektu – fotografickej súťaže.

Národný inštitút vzdelávania a mládeže poslal všetkým 1 352 českým a slovenským zúčastneným školám zo 14. ročníka *Záložka do knihy spája školy* a z 12. ročníka celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy* diplom spolu s poďakovaním za ich aktívnu účasť a za zmysluplné, radostné a inšpiratívne naplnenie poslania oboch projektov. Výber z dobrovoľných hodnotení oboch projektov českými a slovenskými školskými koordinátormi spolu s fotografiami najkrajších záložiek je dostupný na webovom sídle Národného inštitútu vzdelávania a mládeže (www.nivam.sk) v časti *Knižnica*, sekcia *Školské knižnice*, hlavná záložka *Projekty*.

Na margo obľúbenosti oboch projektov v školách v Českej republike a v Slovenskej republike môžeme uviesť, že ide o projekty, ktoré nevyžadujú náročnú koordináciu na škole. Na druhej strane však podporujú tvorivosť, nie rivalitu a škola sa vďaka nim stáva radostnejším, súdržnejším a bezpečnejším prostredím. Ich bonusom je, že upriamujú pozornosť na knihy, na stíšenie sa pri ich čítaní a na estetickú stránku života. V neposlednom rade posilňujú aj duševné zdravie všetkých zúčastnených.

CELOSLOVENSKÝ PROJEKT NAJZAUJÍMAVEJŠIE PODUJATIE ŠKOLSKEJ KNIŽNICE

Pri príležitosti **Medzinárodného dňa školských knižníc**, ktorý v roku 2023 pripadol na 23. október, zorganizoval Národný inštitút vzdelávania a mládeže **19. ročník celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice***. Školské knižnice pripravili oslavy v súlade s vyhlásenou témou *Školská knižnica vám dáva priestor na to, aby ste boli výni- moční*, pri ktorých využívali na podporu pozitívneho a trvalého vzťahu k školskej knižnici, ku knihe a k čítaniu žiakov zábavné formy práce s knihami.

Do celoslovenského projektu sa oficiálne zapojilo **167 školských knižníc s celkovým počtom 30 862 účastníkov podujatí**. Po sčítaní bodov pridelených jednotlivými členmi odbornej komisie podľa

bádania. V školskej knižnici si vyberali knihy, ktoré najviac vystihovali oblasť ich záujmu a po odprezentovaní záujmov si spoločne odhlasovali vedené bádanie v odbore chémia. Neskôr sa pokúsili o praktické preverenie tvrdení z populárno-náučných kníh *Malý vedec*, *Experimenty, ktoré môžete skúšať doma* a *100 zábavných pokusov pre každého*. Najstarší žiaci, ktorí majú záľubu v cudzích jazykoch, sa na *Kurze hľadania tajomstiev v anglickom príbehu* popasovali s takzvanými cudzojazyčnými úlohami. Čítali si anglické texty, lúštili krížovky, zoradzovali časti textov a obrázkov. Všetky originálne, hravé a inšpirujúce čitateľské aktivity, ktoré boli zorganizované v rámci uvedených kurzov, mali za cieľ na jednej strane poukázať na výnimočnosť slávnych osobností a na druhej strane prebúdzajú u žiakov túžbu po poznávaní a objavovaní nového, podporiť v nich pozitívny vzťah k čítaniu, ako aj k samotným knihám a rozvíjať ich talenty. Dôkazom toho je aj hodnotenie žiačky zo 4. ročníka, ktorá napísala: „Mne sa na Medzinárodnom dni školských knižníc najviac páčilo, že sme v skupinkách mohli vymyslieť knihu. Aj ja som vymyslela svoju vlastnú knihu, ktorú som nazvala Škrečok Chrumko a jeho kamarát pavúček.“

Z druhého miesta sa radovala **Školská knižnica Základnej školy s materskou školou Jána Bakossa v Banskej Bystrici**, ktorá zorganizovala podujatie *Jeden deň s Aladinom*. Slávnostnú oslavu ohlásila v školskom rozhlase slovami: „*Aladinova lampa udivovala kedysi naozaj všetkých. Sídlil v nej duch lampy, ktorým bol mocný Džin, a ten dokázal splniť každé želanie...*“ Následne pokračovala pútavou, inšpirujúcou a hravou prácou s knihami plnými želaní a prekvašení, ktorých sa aktívne zúčastnili okrem všetkých členov školskej komunity aj vzácní hostia z Okresného úradu v Banskej Bystrici, splnomocnenec Úradu vlády SR pre rómske komunity, ako aj rodičia a starí rodičia žiakov. Workshopy sa konali v jednotlivých ateliéroch, ktoré viedli osobnosti angažujúce sa v jednotlivých tematických oblastiach. Ich hlavným zámerom bolo, aby sa na škole stali inšpiráciou pre žiakov. Tvorivá práca vo workshopoch vyústila do spoločných prezentácií, ktoré boli nielen vhodným materiálom na výstavu, ale aj ukážkou talentov a šikovnosti žiakov. Žiaci podľa vlastného priania pracovali v niektorom zo 6 ateliérov. Išlo o *Výtvarný ateliér*, *Hudobný ateliér*, *Ateliér architektov*, *Ateliér literátov*, *Ateliér bábkohercov* a *Filmový ateliér*. Žiaci, ktorí si želali byť výnimoční vo výtvarnom umení, sa sústredili vo *Výtvarnom ateliéri*, kde pracovali s knihou *Rozprávky*

z tisíc a jednej noci a na jej motívy kreslili postavy z orientálnych rozprávok. Pri vyrábaní bábok sa inšpirovali knihou *Urob si bábky*. Takzvaní mladí architekti sa v *Ateliéri architektov* združili okolo knihy *Za siedmimi divmi sveta*. Čítali úryvky o starovekých divoch sveta a prostredníctvom informačno-komunikačných technológií sa oboznamovali aj s novodobými divmi. Svoju kreatívnu prácu v ateliéri ukončili tvorbou prenádherných stavieb Orientu, pri ktorých využili vedomosti z kníh *Dejiny umenia*. Žiaci, ktorí sa zvlášť tešili z čítania kníh, sa v rámci *Literárneho ateliéru* oboznámili s bohatou tvorbou mladých rómskych autorov. Literárna besiedka bola spestrená ešte spevom a tancom v podaní rómskych umelcov. Výnimočnosť celého podujatia zhodnotila žiačka z 2. ročníka: „*Tento deň bol úžasný. Nemuseli sme riešiť domáce úlohy, ale len naše priania. Presne ako v rozprávke Aladinova lampa. Cítila som sa perfektne! Takýto deň by mohol byť každý deň!*“

Tretiemu miestu sa potešila **Školská knižnica Spojenej školy v Lendaku**, ktorá zorganizovala podujatie *Ako knihy menia život*. Jej cieľom bolo vytvoriť pre žiakov priestor na to, aby sa preniesli do sveta výnimočných hrdinov ukrytých v knihách v školskej knižnici a inšpirovali sa nimi. Podujatie organizovala formou projektového vyučovania, ktoré bolo rozdelené do dvoch častí. V prvej časti tím vyučujúcich s vybranými žiakmi pripravil *Knižnú akadémiu*, ktorú pozvaným hosťom odprezentoval v miestnom kine. Vyše sto účinkujúcich s pomocou prezentácie literárnych diel a priblíženia života skutočných ľudských hrdinov rozprávalo o podstate výnimočnosti. Ich rozprávanie bolo doplnené módnou prehliadkou knižných hrdinov, divadelným stvárnením rozprávky *Soľ nad zlato* a dramatizáciou piesne *O kráľovstve dobrého kráľa*. Radosť z poznania vlastnej výnimočnosti na záver prejavili veselým a rytmickým tancom na modernú pieseň *Výnimoční*. Druhou časťou projektového vyučovania boli čitateľské dielne, v ktorých mali triedni učitelia voľnosť pri výbere žánru kníh a zábavných, vtipných a kreatívnych aktivít. Výsledky ich triednych prác spoločne spracovali do leporel, plagátov, záložiek či dokonca vytvorenia mapy Vysokých Tatier. Takisto diskutovali o prečítaných literárnych ukážkach a skúšali dramatizáciu ľudových rozprávok. Výnimočnosť z konania a aktívnej účasti na oslave Medzinárodného dňa školských knižníc je zachytená v stručnom hodnotení žiaka zo 6. triedy: „*V kine som hral Harryho Pottera a bolo to neuveriteľne super. Takýchto dní by som chcel mať viac. Vela*

žiacov hralo divadlo a mali výborné kostýmy aj príbehy. Veľmi sa mi páčilo, že som sa naučil, že každý je výnimočný aj napriek tomu, že každý je iný. Budem na to určite pamätať. Bol to ten najúžasnejší deň, na ktorý tak rýchlo nezabudnem, lebo som sa aj veľa naučil. Ďakujem za túto možnosť.“

Na štvrtom mieste sa umiestnila **Školská knižnica Základnej školy na Slnecnej ulici v Námestove**, ktorá zorganizovala podujatie *V školskej knižnici formujem svoju osobnosť* s cieľom poukázať na význam kníh, ktoré formujú nielen reč a slovnú zásobu, ale môžu zo žiakov spraviť aj výnimočných ľudí. Podujatie sa začalo netradičnými raňajkami v školskej knižnici, pričom čerstvé pečivo upiekli samotní žiaci. V ďalšej časti raňajok si vypočuli *Rannú modlitbu* od Milana Rúfusa a spoločne usúdili, že básnikove slová sú pre nich veľmi povzbudivé a môžu ich pozitívne formovať. Následne si žiaci navzájom predstavili knihy, ktoré práve čítali alebo ktoré predtým prečítali, a veľmi ich oslovili. Po raňajkách nasledovali zaujímavé a hravé čitateľské aktivity. Pri ich realizácii využívala školská knihovnička takzvaný knižný kufrik, v ktorom boli pre každú triedu pripravené inštrukcie. Napríklad prváci v ňom našli kľúč od školskej knižnice, ktorý znamenal, že aj oni sú jej súčasťou a môžu si požičiavať knihy. Okrem pozerania ilustrácií v rozprávkach a prerozprávania ich obsahu si vypočuli aj čítanie z knihy *O Šutierikovi* v podaní vybraných žiakov z 9. ročníka. Druháci a tretiaci v knižnom kufriku čakali hravé úlohy zamerané na poznávanie rozprávok. Štvrtáci až siedmci v ňom našli pokyny na realizáciu rozmanitých šifrovacích knižných hier. Ôsmaci a deviataci v ňom našli pozvanie sa motivačný rozhovor o hoaxoch a dezinformáciách, v rámci ktorého sa dozvedeli, ako rozpoznávať pravdivé informácie od falošných. Súčasťou oslavy Medzinárodného dňa školských knižníc bolo aj vytvorenie spoločnej *Knihy knižných tipov*. Žiaci zo všetkých ročníkov písali do papierových knižočiek názvy kníh, ktoré buď aktuálne čítali, alebo ktoré predtým prečítali a radi by ich odporúčali svojim spolužiakom. Radosť z účasti na podujatí potvrdzovali všetci žiaci vo svojich hodnoteniach. Zvlášť ocenili množstvo tipov na dobré knihy.

Piate miesto bolo udelené **Školskej knižnici Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Trenčíne**, ktorá zorganizovala podujatie *Staň sa hviezdou vďaka knihe zo školskej knižnice* s cieľom povzbudiť žiakov

v čítaní, v rozmyšľaní a v kreativite. Všetky inovatívne, tvorivé a inšpiratívne, originálne aktivity spojené s knihami prebiehali buď individuálne v jednotlivých triedach, alebo spoločne v priestoroch školskej knižnice. V triedach sa počas vyučovania venovali napríklad projektovému čítaniu, výsledkom ktorého bolo vytvorenie viacerých úžasných tematických projektov. K najlepším projektom patrila projekt o solných jaskyniach na Slovensku, ktorý žiaci nazvali *Školská knižnica, máme ťa radi ako soľ. A soľ je nad zlato*. Pri jeho tvorbe využili populárno-náučné publikácie o Slovensku a tiež geografické atlasy. Na hodine nemeckého jazyka sa venovali čítaniu nemeckých rozprávok a prerozprávaniu ich deja. Na hodinách marketingu prostredníctvom čítania ukážok z kníh *Som Baťa, dokážem to* a *Tomáš Baťa – úvahy a projevy* nadviazali na informácie, ktoré predtým získali počas exkurzie v Zlíne. Na hodine ekonomiky sa venovali téme podnikovej kultúry, pričom pracovali s populárnou a odbornou literatúrou z ekonomiky. Knihy zo školskej knižnice čítali žiaci aj na praktickom vyučovaní. Napríklad v salóne krásy žiačky z odborov kozmetik a kaderník vytvorili podľa knihy *Dějiny vlasů* barokový účes. V priestoroch školskej knižnice prebiehala spomienková vzdelávacia prezentácia *Stali sa hviezdami vďaka knihám zo školskej knižnice – inšpiruj sa!*, ktorá bola venovaná najlepším praktickým maturitným skúškam hotelovej akadémie. Prezentácie a krátke videá žiaci vypracovali s využitím informácií a obrázkov z knižničných dokumentov, ktoré mali zapožičané zo svojej školskej knižnice, a vzťahovali sa napríklad ku knihám *Rómeo a Júlia* (gastrodivadlo podľa Shakespeara) a *Dobrodružstvo pri obžinkoch* (národný ples Slovákov podľa Palárika). Bohatosť čitateľských aktivít ocenili všetci stredoškoláci. Vo svojich hodnoteniach vyzdvihli ich prospešnosť pre ich neformálne vzdelávanie.

Šieste miesto získala **Školská knižnica Základnej školy s materskou školou J. A. Komenského v Lednici**, ktorá zorganizovala podujatie *Vďaka školskej knižnici v Lednici sú z nás zaraz výnimoční*. Jej cieľom bolo, aby sa prostredníctvom realizácie zaujímavých, nápaditých a rôznorodých aktivít s knihami stali zo žiakov výnimoční bábkoherci, ilustrátori, rybári, kozmonauti, kuchári, prekladatelia, bankári, básnici a politici. Napríklad z prvákov sa stali vďaka práci s knihou *Koza rohatá a jež* výnimoční bábkoherci. Z druhákov sa stali po spoločnom prečítaní rozprávky *O medovníkovom domčeku* výnimoční ilustrátori. Tretiaci sa zahráli na výnimočných rybárov.

Vo *Velkom obrazovom atlase rýb* vyhľadávali informácie o rybách žijúcich v slovenských riekach a vyskúšali si aj rybárske náčinie, rybársku stoličku a rybársky spací vak. Štvrtáci, ktorí sa rozhodli pre takzvaný štart do kozmu, sa zmenili na výnimočných kozmonautov. Na základe získaných informácií z knihy *Detský atlas vesmíru* vypracovávali projekty o všetkých planétach slnečnej sústavy a vyrobili si z papierového kartónu raketu, skafander a prilbu pre kozmonauta. Aj zo žiakov z 2. stupňa, ktorí pracovali s konkrétnymi titulmi kníh, zapožičanými zo školskej knižnice, sa stali výnimoční kuchári, prekladatelia, bankári, básnici či politici. Znakom toho, že sa školskej knižnici podarilo zorganizovať výnimočný deň, sú pochvalné slová žiaka z 3. triedy: „*Ja by som hodnotil podujatie desiatimi z desiatich.*“

Siedme miesto patrilo **Školskej knižnici Základnej školy v Spišskej Teplici**, ktorá zorganizovala podujatie *Výnimočný deň v našej škole*. Oslavu Medzinárodného dňa školských knižníc začala príhovorom školská knihovníčka v školskom rozhlase, ktorá vyzdvihla výnimočnosť uvedenej oslavy a dôležitosť poslania školskej knižnice aj na ich škole. Zároveň všetkých členov školskej komunity oboznámila s programom, ktorý tvorilo množstvo neobyčajných, hravých a inšpirujúcich čitateľských aktivít. Podujatie potom pokračovalo výberom rôznych literárnych hrdinov z pripravených kníh v školskej knižnici. Úlohou žiakov bolo vybrať ukážku z obľúbenej knihy, doplniť ju ilustráciou knižného hrdinu a umiestniť ju na nástenke nazvanej *Buď ako...* Ako inšpirácia na vykonanie dobrého činu boli vybrané napríklad tieto literárne vzory: Marek Habdža z knihy *Červené víno* preto, ako zvládol svoj ťažký život, Pippi Dlhá pančucha pre jej dobroseďnosť a záchranu týraného koníka, bedár Toma z knihy *Princ a bedár*, pretože mu bolo ľúto odsúdených ľudí na smrť. Po vytvorení niekoľkých nástieniek sa žiaci vrátili do tried, kde na nich čakal spisovateľ alebo spisovateľka. V skutočnosti išlo o učiteľa alebo učiteľku, ktorí boli prezlečení za konkrétneho spisovateľa. Žiaci sa prostredníctvom takejto zábavnej návštevy podrobnejšie zoznámili napríklad so životom a s literárnou tvorbou Márie Ďuričkovej, Jaroslavy Blažkovej, Ľubomíra Feldeka, Štefana Moravčíka, Kristy Bendovej, Ľudmily Podjavorinskej, Gabriely Futovej, Julesa Vernea či Agathy Christie, pretože každé rozprávanie bolo doplnené vyplňovaním pracovných listov, riešením doplnovačiek, lúštením tajničiek či overením vedomostí v interaktív-

nych kvízoch prostredníctvom platformy Kahoot. Žiak 4. ročníka hravú návštevu spisovateľa vo svojom hodnotení takto komentoval: „*Páčilo sa mi hľadanie odpovedí v knihách. Tiež sa mi páčilo, že k nám prišiel prezlečený spisovateľ Štefan Moravčík. Páčil sa mi aj spisovateľov životopis. Dozvedel som sa veľa informácií aj o Bratislave. Bol to skvelý deň a motivoval ma k väčšiemu čítaniu kníh.*“

Prvú zvláštnu cenu udelil **Klub mladých čitateľov Albatros** (www.kmc.sk) **Školskej knižnici Spojenej školy na Fabiniho ulici v Spišskej Novej Vsi** za zorganizovanie podujatia *Popletené rozprávky*. Daroval jej **knihy v hodnote 150 €** do jej knižničného fondu. V rámci podujatia žiaci prezentovali rozprávky, v ktorých zámerne urobili nepatrné chyby, čím do deja aktívne vtiahli divákov, ktorých úlohou bolo identifikovať, v čom sa rozprávka v ich podaní zmenila, ktoré postavy či dej boli zamenené oproti originálnemu vydaniu, aké spojenie viacerých rozprávok do jedného dejového rámca sa vytvorilo a podobne. Dramatizované rozprávky boli doplnené sprievodným slovom školskej knihovníčky, ktorá vystupovala v postave strigy, veselými piesňami a moderným tancom. Prítomných hostí najviac očarilo prevedenie rozprávok (napr. o *Troch prasiatkach*, *O siedmich kozliatkach*, *Červená čiapočka*, *Janko Hraško*, *Išlo vajce na vandrovkú*, *O repe* a i.) žiakmi s viacnásobným postihnutím.

Druhú zvláštnu cenu udelilo **Vydavateľstvo Tatran** (www.slovttatran.sk) **Školskej knižnici Základnej školy J. A. Komenského v Tvrdošovciach** za zorganizovanie podujatia *Čím vyššie vyjdeš, tým ďalej dovidíš* a darovalo jej **knihy v hodnote 150 €** do jej knižničného fondu. Školská knižnica si dala za úlohu zistiť počas oslavy Medzinárodného dňa školských knižníc, koho žiaci považujú za výnimočného. V rámci prvej nezvyčajnej úlohy mali žiaci nakresliť na papier predlohu takzvaného človečička a vystrihnúť ju. Potom mali do hlavičky makety napísať svoje najcharakteristickejšie vlastnosti. Odpovedali na otázku: „Aký som?“ a „V čom som ja výnimočný?“ Pri druhej úlohe sa žiaci mali zamyslieť nad tým, kto je podľa nich výnimočný a kto ich v živote inšpiruje. Odpovede mali zapísať do srdiečka nimi vyrobenej makety. Treťou úlohou bolo, aby do svojej makety napísali, akou cestou by sa mal ich život uberať, aby aj ich raz niekto považoval za výnimočného človeka a čo všetko by boli ochotní urobiť, aby sa k svojmu ideálu o sebe priblížili. Na záver oslavy jednotlivé

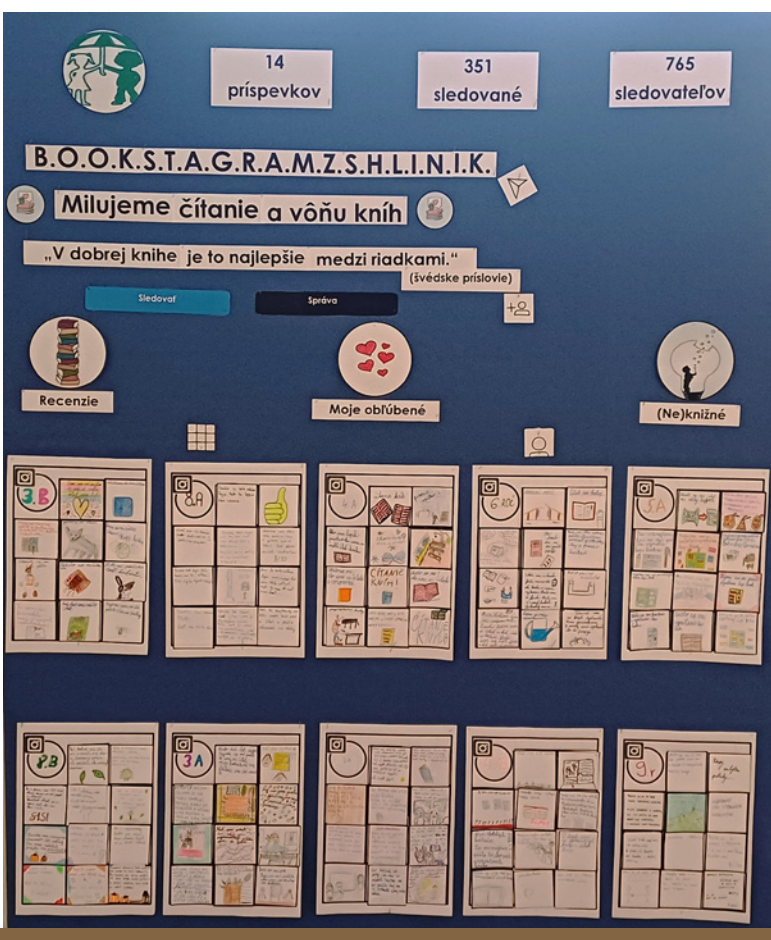
makety „človečikov“ zlepiли za ruky, keďže počas svojej životnej cesty za snami budú žiaci potrebovať pomoc okolia. Zo zlepených „človečikov“ vytvorili reťaz, ktorú vyvesili na chodbe vedúcej do školskej knižnice. Zmysluplnosť a hravosť uvedeného podujatia ocenila aj žiačka zo 6. A, ktorá napísala: „*Mne sa robenie postavičiek veľmi páčilo, lebo bolo zaujímavé zamyslieť sa nad tým, kým chcem byť v budúcnosti.*“

Tretiu zvláštnu cenu udelila **Knižná edícia pre malých čitateľov Stonožka** (www.stonozka.sk) **Školskej knižnici Základnej školy v Hliníku nad Hronom** za zorganizovanie podujatia *JA – TY – MY* a darovala jej **knihy v hodnote 80 €** do jej knižničného fondu. Školská knihovnička prostredníctvom školského rozhlasu oboznámila všetkých členov školskej knižnice s históriou a cieľom oslavy Medzinárodného dňa školských knižníc, ako aj s priebehom podujatia. Žiaci v premenených triedach na čítarne absolvovali tri spoločné hlavné tvorivé aktivity, ktoré boli pomenované: *Výnimoční žiaci tvoria výnimočnú triedu a výnimočnú školu*, *Výnimoční žiaci čítajú výnimočné knihy*, *Knižný Instagram*. Záme-

rom prvej aktivity *Výnimoční žiaci tvoria výnimočnú triedu a výnimočnú školu* bolo ukázať žiakom, že každý človek je niečím výnimočný, v každom je niečo dobré, len to treba hľadať. Jej výstupom bolo vytvorenie makiet školy, na ktoré žiaci napísali svoje postrehy o vlastnej výnimočnosti, výnimočnosti spolužiakov a triedy. Zámerom druhej aktivity *Výnimoční žiaci čítajú výnimočné knihy* bolo poskytnúť žiakom tipy na zaujímavé čítanie podľa kritérií ich rovesníkov. Spoločným výstupom z nej bola papierová kniha *Originálne tipy na skvelé čítanie*. Zámerom tretej aktivity *Knižný Instagram* bolo navzájom sa oboznámiť s priebehom všetkých zrealizovaných čitateľských aktivít. Žiaci do okienok vopred pripravených plagátov stručne opísali invenčný priebeh podujatia. Následne svoje *Knižné Instagramy* kvôli vzájomnému zdieľaniu umiestnili na informačné panely, nachádzajúce sa na spoločnej školskej chodbe.

Štvrtú zvláštnu cenu udelila **Knižná edícia pre mladých čitateľov YOLI** (www.yoli.sk) **Školskej knižnici Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Galante** za zorganizovanie podujatia *Svet potrebuje hrdinov*. Darovala jej **knihy v hodnote 80 €** do jej knižničného fondu.

Školská knižnica pri príležitosti oslavy Medzinárodného dňa školských knižníc pripravila pre žiakov tri pozoruhodné čitateľské aktivity, ktorých cieľom bolo podporiť tvorivú prácu s informáciami získanými z literárnych diel a prehĺbiť princíp kooperácie. V rámci prvej čitateľskej aktivity *Výnimoční hrdinovia očami žiakov* sa žiaci snažili kreatívnou formou zobraziť výnimočnosť vybranej postavy z literárneho diela z minulosti, ktorá by sa „nestratila“ ani v dnešnej dobe. Výsledkom ich práce boli napríklad tieto postavy: Júlia ako moderné dievča, Marína v 21. storočí, Aslan ako vojnový hrdina. Zámerom druhej čitateľskej aktivity bolo vytvoriť projekty s využitím náučnej literatúry a prepojiť učivo z dejepisu s občianskou náukou. Najväčšie uznanie sa dostalo žiakom, ktorí vytvorili projekt *Hrdinovia v plynutí času*, v ktorom originálnym spôsobom spojili *Odysea*, *Masaryka* a *Štefánika*. Cieľom tretej čitateľskej aktivity *Svet potrebuje hrdinov* bolo poukázať na výnimočnosť každého žiaka vytvorením vlastnej básne. Zmysluplnosť uvedenej oslavy potvrdila týmito slovami žiačka z 1. ročníka: „*Na Medzinárodnom dni školských knižníc sa mi najviac páčila práca v skupinách. S mojimi spolužiakmi sme si vybrali Konštantína. A som rada, že sme mohli pracovať v našej krásnej školskej knižnici.*“

Knižný Instagram školskej knižnice Základnej školy v Hliníku nad Hronom (Archív NIVaM)

ZÁVER

Na záver možno spokojne skonštatovať, že aj v roku 2023 sa našlo množstvo českých a slovenských pedagógov, školských knihovníkov a vychovávateľov, ktorí si uvedomili, že žiaci nepotrebujú len odborné vedomosti na začlenenie sa do spoločnosti, ale potrebujú predovšetkým zažívať radosť z čítania a zo vzájomného zdieľania čitateľských zážitkov, prežívať potešenie zo srdečného priateľstva a zo súdržnej tímovej práce pre dobro svojej duše a pokojné nažívanie s druhými. Preto im patrí vŕucne poďakovanie za aktívne zapojenie sa do všetkých troch projektov, za ich čas, ochotu a úsilie, ktoré venovali ich príprave, za vzбудenie neobyčajného záujmu žiakov o originálne, hravé a inšpirujúce čitateľské aktivity a za usmerňovanie

žiacov pri zmysluplnom naplnení poslania projektov. Vďaka im patrí aj za to, že sa takisto iniciatívne venovali žiakom s mentálnym postihnutím, žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou, žiakom pochádzajúcim zo sociálne a jazykovo znevýhodneného prostredia či marginalizovaného prostredia, ktorí mimo školy nemajú prístup k čítaniu kníh, aby aj oni zažili radosť z čítania a úprimného priateľstva a pocit hrdosti z dobre vykonanej práce. Veľká vďaka patrí aj žiakom, ktorí sa opäť stali nezvyčajnými poslami dobrosrdečnosti, rozsievачmi radosti a veselosti. Sme radi, že od roku 2009 spolu s nami kráčajú v šľapajach britského kníhtlačiara Christophera Barkera, ktorý v roku 1584 daroval kráľovnej Alžbete I. jednu knihu s vloženou stužkou z hodvábu, ktorá sa stala prvou záložkou.

MOHLO BY VÁS ZAUJÍMAŤ...

Projekt **Víťatá.sk** združuje odborníkov na inovatívne vzdelávanie, ktorí prostredníctvom zaujímavých prednášok a workshopov informujú o možnostiach využitia videohier a digitálnych technológií vo vzdelávaní a aj v rámci podpory čitateľstva.

Prečítať si môžete napríklad ich články venované čítaniu v digitálnej dobe či videohrám, ktoré k čítaniu motivujú.

